

Tanizakis japanska Pygmalion

Ännu en av dessa märkliga japanska författare introduceras i en påkostad Pleiade-utgåva. Carl Rudbeck har läst den.

Vid läsningen av japanska romaner har åtminstone jag känslan av att något viktigt går mig förbi. Kontrahenterna talar lågmält och subtilt om tyget i en kimono eller om en tekopps historia. Visst begriper jag vad som står på sidan men symbolerna har en historisk laddning som går mig förbi, de är inbäddade i en social kontext som jag torde behöva livslånga studier för att förstå.

Vinjett

Junichiro Tanizaki
Oeuvres, vol 1
Utg. Ninomiya Masayuki
Gallimard/Bibliothèque
de la Pléiade, 1996

Det är svårt med multikulturalismen så fort man blir konkret, att begripa främmande civilisationer är tidskrävande, arbetsamt och komplicerat. Tydligast blir detta problem i mötet med främmande och exotiska kulturer från andra sidan jordklotet, men det gäller också antika texter. I Sofokles tragedier finns betydelse som för alltid har gått förlorade under de årtusenden som gått. Det är inte möjligt att återskapa det mentala universum som en atenare levde och verkade i på 400 talet f Kr. Visst kan lärde genom forskning återskapa en del men inte allt. Lekmän måste sedan läsa dessa verk med ett notysystem som för varje ny edition – och generation – tar allt större plats.

Den japanske romanförfattaren Junichiro Tanizaki, som levde mellan 1886 och 1965, har fått god hjälp i den franska utgåva av hans verk som är under utgivning. Första delen har försetts med alla tänkbara upplysningar, som en vä-

Det tomma rummet. Vi förstår det inte förrän Tanizaki och Pleiades kommentatorer fyller det med japanska sammanhang.

terlänning kan behöva. Men det innebär att företeelser som för en japansk läsare är självklara och naturliga omsorgsfullt måste förklaras. Att läsa texter på ett sådant sätt är som att få skämt förklarade – man förstår till slut att de är roliga men skrattar sällan.

I jämförelse med Mishima och nobelpristagarna Kawabata och Oe

är Tanizaki okänd (inget verk av honom tycks finnas tillgängligt på svenska) men kanske den mest underhållande av dem.

I första volymen finns de första novellerna, som redan de ger aning om hans sadomasochistiska och fetischistiska böjelser, de tidiga romanerna samt den berömda essän *Hyllning till skuggorna* från 1933,

ett försvar för en japansk estetik mitt i den tilltagande "västernisering" av Japan.

Den roman jag tycker bäst om heter i sin franska version *Un amour insensé* (den amerikanska är döpt efter huvudpersonen Naomi). Det är en berättelse i jagform om en tjänsteman som möter en ung servitris, Naomi, som han mer eller mindre köper och vill göra till en elegant och fint bildad dam. När hon inte shopper kläder tar hon musiklektioner och studerar engelska. Pygmalionmotivet ligger nägonstans i bakgrunden.

Mannen blir förälskad

Det bär sig inte bättre än att mannen blir förälskad medan Naomi tröttnar på sin tretton år äldre sambo. De gifter sig men det hindrar inte Naomi från att skaffa sig en mängd älskare. Efter några år får mannen nog och slänger ut sin vidlyftiga hustru. Då visar det sig att han inte kan leva utan henne. Han bönar och ber att hon skall komma tillbaka. Det gör hon, men inte utan att påtvinga sin olyckliga make ett lika dyrt som förödjuvande kontrakt som tillåter henne att också i framtiden föra ett både lösaktigt och slösaktigt leverne.

Denna roman är en mästertlig studie av kärleken som sjukdom

och besatthet. Den skriver in sig en litterär tradition med framför allt franska anor, det går en linje till Naomi och hennes stackars man från hjältarna och hjältinnorna i romaner som Constants *Adolphe* och Fromentins *Dominique*.

Att läsa *Un amour insensé* är att träda i en värld som först förefaller bekant men allt eftersom berättelsen framskrider befinner man sig i ett främmande universum, om än utgivaren gör sitt bästa för att läsaren ska känna sig hemmastadd i det.

Denna roman är en mästertlig studie av kärleken som sjukdom och besatthet.

Denna volym omfattar Tanizakis verk fram till 1936. Det innebär att hans mest kända bok, den som på engelska heter *The Makioka Sisters*, inte kommer förrän i band två. Men redan i band ett finns mästertliga och mycket underhållande texter som borde göra Tanizakis namn lika känt, aktat och omtyckt som Mishimas och Kawabatas.

CARL RUDBECK

Hur Nehru sänkte Indien

En av världens överskattade statsmän har ägnats ännu en biografi. Tomas Larsson har läst den.

Augusti fyller självständiga Indiens 50 år. Det innebär ökad efterfrågan på böcker som förklarar och beskriver jättelandet i öster. Stanley Wolperts biografi över republikens förste premiärminister – Nehru: *A trust with destiny* – är med största sannolikhet endast den första i en lång rad verk som försöker slå mynt av Indiens plötsliga aktualitet.

Saklitteratur

Stanley Wolpert
Nehru: A trust with destiny
Oxford University Press, 1996

Jawaharlal Nehru har mer än någon annan person format det moderna Indien. Han ledde kongresspartiets självständighetskamp och styrde sedan landet från 1947 till sin död den 27 maj 1964. Både inom och utom landet kom Nehru av många att betraktas som en hjälte. Hans internationella arbete för fred och samarbete slog, liksom hans socialistiska humanism, an strängar i många huvudstäder runtom i tredje världen.

Som Stanley Wolpert visar framstår Nehrus arv till Indien och världen emellertid som föga positivt betraktat i historiens ljus. Idag är Indien ett land som måste spendera enorma summor pengar på

sitt militära försvar samtidigt som närmare halva befolkningen är analfabeter. Det är i stor utsträckning Nehrus fel.

Den blodiga delningen – i ett Indien och ett Pakistan – av brittiska Indien i samband med självständigheten var ett direkt resultat av Nehrus blindhet för politiska realiteter och hans oförmåga att sätta folkens väl över sin personliga antipati mot den muslimske ledaren Jinnah. Likaså får den kostsamma, utdragna konflikten över Kashmir sägas vara ett resultat av Nehrus oskickliga hantering av frågan – i synnerhet hans envisa vägran att följa FN:s råd att arrangera en folkomröstning för att avgöra Kashmirs öde.

En perifer makt i Asien

Med kriget mot Pakistan, Kashmir och invasionen av den portugisiska kolonin Goa förskingrade Nehru chanserna för "världens största demokrati" att spela sin naturliga roll på den globala scenen. Istället för att vara en av världens tongivande nationer, har Indien förvandlats till en fullständigt perifer makt till och med i hemmaregionen i Asien. Betänk bara att Indien förnekats tillträde till illustra internationella sällskap som APEC (Asia-Pacific Economic Cooperation) och ASEM (Asia-Europe Meeting).

Även på den inrikespolitiska fronten lämnade Nehru mycket i övrigt att önska. Hans Sovjetinspirerade ekonomiska utvecklingsstrategi – med femårsplaner och allt – fungerade i åttonden som en

black om foten på den indiska ekonomin. Medan de östasiatiska tillgerekonomierna rusade iväg, släpade sig den indiska sköldpaddan fram i hinduiskt takt med en BNP-ökning på 4 procent per år. Till arvet efter Nehru hör även dottern Indira som med tiden efterträdde honom på premiärministerposten. Hon visade sig om möjligt vara ännu mera rigid i sitt tänkande än Nehru själv.

Reformer väckte ekonomin

Först med de ekonomiska reformer som inleddes av hans barnbarn Rajiv Gandhi har den indiska ekonomin vaknat till liv. Och under det senaste året har relationerna till Pakistan genomgått en markant förbättring som inger hopp om framtiden.

Nehrus liv och verk är långtifrån ointressanta och Wolperts studie förmedlar vissa godablickar. Men biografins leder av att författaren saknar sinne för proportioner. Av bokens närmare 500 sidor ägnas endast 100 åt tiden efter självständigheten.

Vidare slöas stor möda på lösa spekulationer om Nehrus privatliv. Wolpert menar att den unge Nehru under studierna i Storbritannien hängav sig åt homosexuella äventyr och att han långt senare hade en passionerad romans med Edwina Mountbatten, maka till Lord Mountbatten, den siste brittiske vicekung av Indien. Det är pikant, men bidrar föga till att öka förståelsen av Indiens förste och – enligt åtskilliga – störste premiärminister.

TOMAS LARSSON

Trötta kommentarer

Den 20 maj avgör Grannskningsnämnden för radio och TV ett känsligt ärende. Det är Harrisburg och Tjernobyli som spökar igen, olyckor som dramatiserats av filmaren Lennart Malmer i dokumentären *Och stjärnans namn var malört* (TV 2, 14 november 1996).

Mediavinkel

Äter berättades att marken kring Three Mile Island är smittad och livsfarlig.

Inträffade verkligen en härdsmälta som höll på att rinna genom klotet till Kina? Och hur många tusen dog egentligen i Tjernobyli? Berättelsen om dessa två olyckor har börjat leva sitt eget liv.

På en punkt medger TV-chefen Sam Nilsson i försvarsinläggen att filmen kan ha varit inexakt, nämligen i påståendet att området kring Tjernobyli inte är bebodligt på 100 000 år. Det skall enligt Nilsson inte uppfattas som en tidsangivelse utan "som en personlig, trött kommentar" från filmare Malmer.

Dokumentärfilmare har rätt till "en subjektiv uttrycksform". Alltså har inget fel begåtts. Om nu filmare Malmer passerar opartiskhetens och saklighetens nålsöga, varför inte låta Sydkraft leja en annan subjektiv dokumentärfilmare att ge en ännu tröttere personlig kommentar i Sveriges Television?

KLAS HELMUT FASAN

NYBÖRJARKURSER I GOLF

Introduktionskurs
i golf med möjlighet
till grönt kort

SOLBACKA SPORT & KONFERENS

Kursavgift & Hjälpension
3 695:-/pp

Datum

15-18 maj, 29 maj - 1 jun,
12-15 jun, 31 juli - 3 aug,
4-7 sep, 18-21 sep

Tel: 0158-410 80, 0158-40600

SOLBACKA
SPORT & KONFERENS